

ORGANIZACJA I WARUNKI PRACY PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH W GMINACH. WYNIKI KONTROLI NIK

W listopadzie 2019 roku Najwyższa Izba Kontroli opublikowała wyniki kontroli przeprowadzonej w ośrodkach pomocy społecznej. Sprawdziła ona, w jakich warunkach pracują pracownicy socjalni i czy organizacja oraz warunki ich pracy w gminach pozwalają im na skuteczną realizację zadań ustawowych. Kontrola objęła 24 ośrodki pomocy społecznej, w których zatrudnionych było 468 pracowników socjalnych. Ponadto w ogólnopolskim badaniu ankietowym przeprowadzonym przez NIK wzięło udział 4496 z 19 610 pracowników socjalnych, czyli niemal jedna czwarta wszystkich zatrudnionych. Wyniki kontroli opublikowane są na stronie <https://www.nik.gov.pl/plik/id,21566,vp,24215.pdf>.

Pomoc społeczna w Polsce nie obejmuje wszystkich osób wymagających wsparcia, jest udzielana na minimalnym, podstawowym poziomie i do wysokości zaplanowanego budżetu, a nie na podstawie rzeczywistych potrzeb społecznych. Ponad 60% badanych pracowników socjalnych stwierdziło, że w ich rejonie są osoby, które wymagają pomocy społecznej, ale z różnych powodów z niej nie korzystają.

Według danych GUS z pomocy społecznej w 2017 roku korzystało ok. 2,2 mln osób, czyli 5,7% ogółu mieszkańców Polski. Jednak założenia wskaźnika jednego pracownika na dwa tysiące miesz-

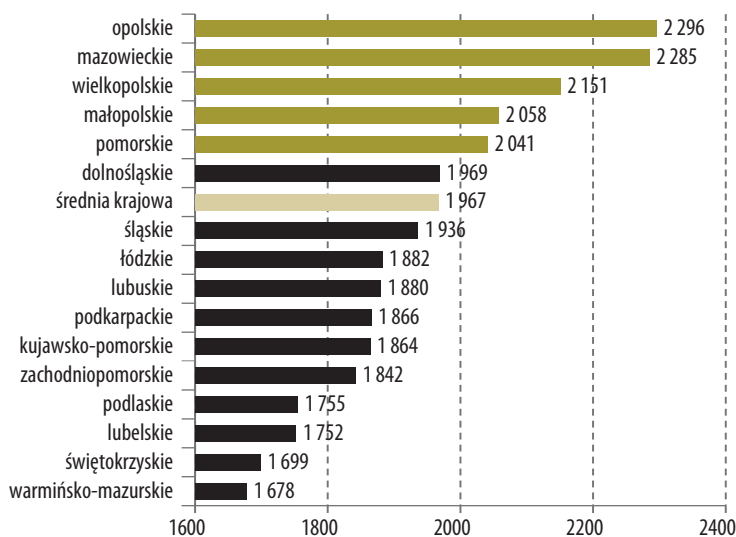
kańców nie spełniało 911 (37%) z około 2500 funkcjonujących w Polsce OPS-ów, a wskaźnika zatrudniania jednego pracownika socjalnego na 50 rodzin/osób objętych opieką nie spełniało aż 1151 OPS-ów (46%). 25% (624 ośrodki) nie spełniało żadnego z tych wymogów ustawy.

W Polsce nie ma systemu badania i wykazywania faktycznej liczby osób potrzebujących pomocy. GUS podaje jedynie szacunkowe dane statystyczne (np. wskaźniki ubóstwa), a powołane do tego służby nie badają rzeczywistej skali tego zjawiska. Ośrodki pomocy społecznej, jeśli nawet identyfikują większość potrzeb na swoim terenie, to ich rzetelnie nie wykazują w corocznie sporządzanych dokumentach.

Wybrane elementy oceny ogólnej sformułowane w wyniku kontroli są następujące:

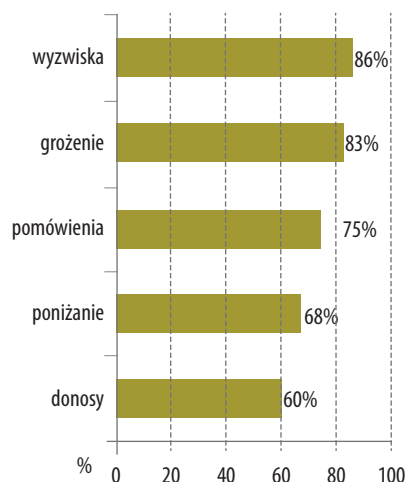
- Pracowników socjalnych jest zbyt mało i są przeciążeni pracą.
- Poza systemem są osoby wymagające pomocy.
- Systemowo nie są badane i wykazywane prawdziwe potrzeby społeczne w gminach. Gminne strategie rozwiązywania problemów społecznych nie odzwierciedlają rzeczywistych potrzeb społecznych oraz nie zawierają liczbowych wskaźników pozwalających na ocenę realizacji zaplanowanych zadań i celów.

Wykres 1. Liczba mieszkańców przypadających na jednego pracownika socjalnego wg województw.

Źródło: Zmodyfikowane opracowanie NIK na podstawie ankiet wypełnionych przez pracowników.

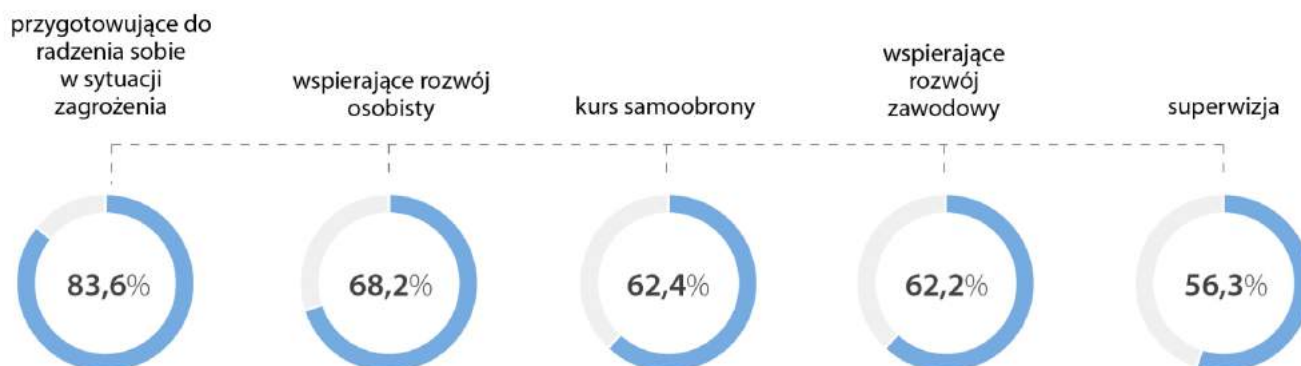
Wykres 2. Najczęstsze formy agresji werbalnej kierowanej wobec pracowników socjalnych (kiedykolwiek).

Źródło: Zmodyfikowane opracowanie NIK na podstawie ankiet wypełnionych przez pracowników.

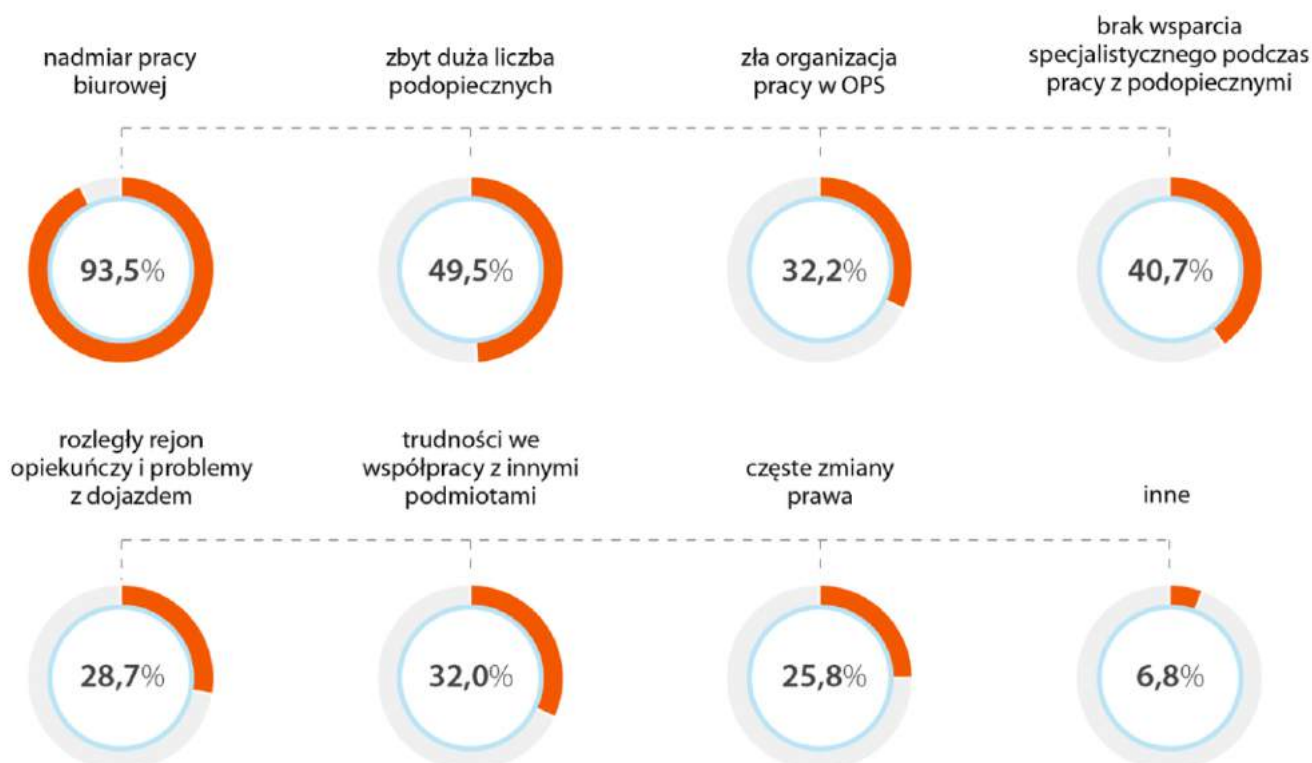
- Zarówno w biurze, jak i w terenie pracownicy socjalni byli narażeni na kontakt z agresją fizyczną i werbalną. 19,2% zaraziło się podczas pracy różnymi chorobami.
- Pracownicy socjalni posiadali wymagane prawem kwalifikacje. Niewystarczająco zapewniano im jednak warunki rozwoju zawodowego. W 21 ośrodkach (na 24 badane) NIK stwierdziła brak poradnictwa i szkoleń, zwłaszcza w zakresie rozwoju osobistego oraz superwizji.
- Wynagrodzenia pracowników socjalnych były niekonkurencyjne na rynku pracy.

Wykres 3. Szkolenia, których brakuje pracownikom socjalnym.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie ankiet wypełnionych przez pracowników socjalnych.

Wykres 4. Przyczyny braku czasu na pracę socjalną.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie ankiet wypełnionych przez pracowników socjalnych.